Juventas

HUMAN RIGHTS ACTION — HUMANA AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA

udruženje Roditelji

INFORMATOR ZA RODITELJE
NA IZDRŽAVANJU KAZNE ZATVORA



O NVO RODITELJI

Udruženje Roditelji je neprofitno, nestranačko i nezavisno udruženje koje je osnovano 22. jula 2011. godine. Osnovni cilj udruženja Roditelji je ostvarivanje i unaprjeđivanje prava roditelja i njihove djece u Crnoj Gori, ali i uključivanje roditeljske zajednice u aktivno mijenjanje i uticanje na te procese.

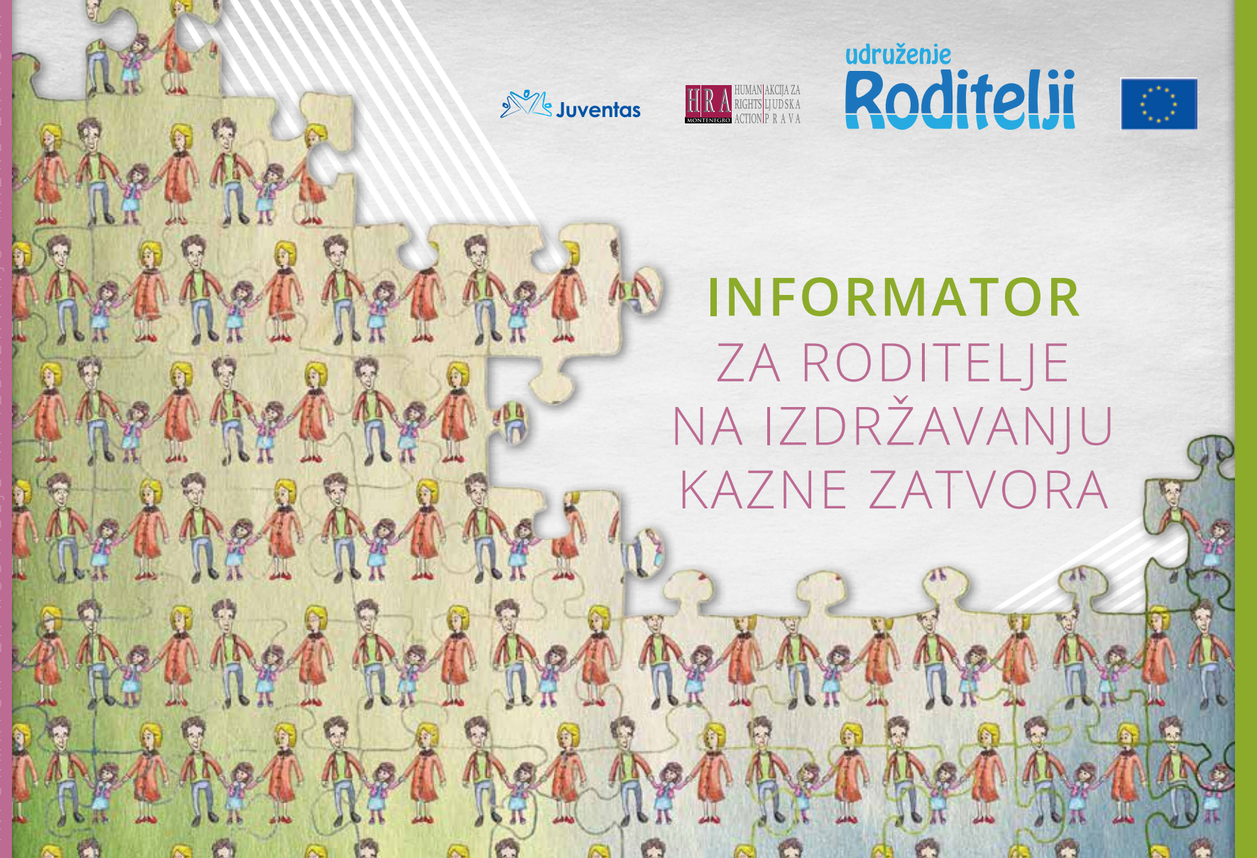
U okviru udruženja Roditelji, a kroz projekat Snažna porodica oslonac za budućnost aktivna je Savjetodavna služba za pravnu, psihološku i socijalnu podršku porodicama osoba na izdržavanju kazne zatvora sa malom djecom u zajednici.

Savjetodavna služba je dostupna članovima porodica dva puta sedmično, utorkom i četvrtkom od 09.00 do 15.00 sati u prostorijama NVO Roditelji, koje se nalaze u Ulici Veliše Mugoše bb.

Zainteresovani mogu da se jave putem savjetodavne linije
+382 (0)20 27 21 68
i e-mail adrese
savjetodavna.sluzba@roditelji.me
i na taj način dobiju tražene informacije ili najave dolazak.

INFORMATOR ZA RODITELJE NA IZDRŽAVANJU KAZNE ZATVORA

INFORMATOR ZA RODITELJE NA IZDRŽAVANJU KAZNE ZATVORA



Juventas

HUMAN RIGHTS ACTION — HUMANA AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA

udruženje Roditelji

INFORMATOR
ZA RODITELJE NA IZDRŽAVANJU KAZNE ZATVORA

INFORMATOR ZA RODITELJE
NA IZDRŽAVANJU KAZNE ZATVORA

IZDAVAČ
NVO Roditelji

ZA IZDAVAČA
Kristina Mihailović

AUTORKE
Lepa Žunjić, socijalna radnica
Dijana Radenović, psihološkinja/porodična savjetnica
Danijela Knežević, menadžerka komunikacija

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Slađana Bajić-Bodganović

ŠTAMPA
Golbi print, Podgorica

TIRAŽ
1000

Brošura je dio projekta „Snažna porodica-oslonac za budućnost“ koji sprovodi NVO Roditelji u okviru većeg projekta „Usmjeravanja zatvora ka zajednici-sprečavanje zlostavljanja u zatvorima kroz reformu sistema rehabilitacije i resocijalizacije“ koji realizuju NVO Juventas i NVO Akcija za ljudska prava (HRA), a finansiran je od strane Evropske unije i Britanske ambasade u Podgorici. Odgovornost za sadržaj materijala snosi isključivo NVO Roditelji.

UMJESTO ZAKLJUČKA

„...Očigledno, bio sam odsutan toliko dugo i djeca nisu znala ko sam, imala su predstavu o meni, naravno osjećao sam to. Sada to razumijem, razumijem zbog čega je jaz tako dubok, zašto ta hladnoća, otkuda to ustezanje. Mislim da je slično sa većinom djece bivših zatvorenika...“ (Mr Ruth Jamieson, Dr Adrian Grounds, *Otpuštanje i prilagođavanje nakon dugotrajnog boravka u zatvoru*, 2006)







Vrijeme se ne može vratiti, zato se potrudite da i u zatvoru, što je moguće bolje i češće, provodite vrijeme sa svojom djecom i tako ne propustite bitne momente njihovog odrastanja.

Ovo je lako reći, ali sprovođenje u djelo zahtijeva dosta strpljenja, razumijevanje porodice koja je “napolju”, kao i člana koji je “unutra”, fleksibilnosti i spremnosti na svakodnevne promjene, kako okolnosti tako i raspoloženja.

Ovo je mnogo zahtjeva za svakog člana porodice i zato je značajno, i prije svega korisno, potražiti pomoć u vidu psihološkog savjetovanja. Pored podrške koju će Vam obezbijediti, pomoći će Vašoj djeci da kada se nađu u teškim životnim okolnostima – potraže pomoć, ne da se osjećaju da su prepušteni sami sebi. Rješenje uvijek postoji, samo ponekad svakom od nas zatreba neko ko će pomoći da ga “vidimo” i istrajemo u njegovom sprovođenju.

INFORMATOR
ZA RODITELJE NA IZDRŽAVANJU KAZNE ZATORA

oktobar, 2015.



RODITELJSTVO IZ ZATVORA



Porodica je sredina u kojoj se formira ličnost i gdje čovjek zadovoljava neke osnovne životne potrebe. Za nju se kaže da je nezamjenjiva, jer pruža svojim članovima ljubav i podršku koju nijedan drugi sistem ne može da pruži. Veliki je značaj porodice, kako za čovjeka, tako i za cijelo društvo i zato je veoma važno kakva je porodica u kojoj se odrasta.

Poželjno je da djeca odrastaju uz oba roditelja u okruženju ispunjenom ljubavlju, punom pažnje i sigurnosti. Međutim, nerijetko se dešava da je jedan od roditelja iz različitih razloga odsutan trajno ili privremeno iz porodice i da ne učestvuje svakodnevno tokom odrastanja djece.

Niz problema se može pojaviti kod porodica koje su razdvojene, ali postoje načini da se djeci nadomjesti nedostatak roditeljskog prisustva.

Ovaj informator ima za cilj da pomogne roditeljima koji su na izdržavanju zatvorske kazne da saznaju kako da na što kvalitetniji način održe kontakte sa porodicama i pomognu djeci u njihovom razvoju.

Informator je dio projekta *NVO Roditelji - Snažna porodica oslonac za budućnost*, čiji je glavni cilj obezbjeđivanje podrške boljoj rehabilitaciji i resocijalizaciji lica lišenih slobode i pomoć njihovim porodicama sa maloljetnom djecom. Ovaj projekat je dio većeg, pod nazivom *Usmjeravanje zatvora ka zajednici – sprječavanje zlostavljanja u zatvorima kroz reformu sistema rehabilitacije i resocijalizacije*. Sprovele su ga *NVO Juventas* i *Akcija za ljudska prava*, a finansirale su ga Evropska unija i Ambasada Velike Britanije u Podgorici.

Informator su napisale socijalna radnica Lepa Žunjić i psihološkinja/porodična savjetnica Dijana Radenović, a od literature je korištena knjiga *Podrška djetetu čiji je roditelj u zatvoru*, doc. dr Gordane Buljan-Flander.

PORODICA, NJENE FUNKCIJE I ZNAČAJ ZA ODRASTANJE DJETETA

Da bi jedna porodica pružila svojim članovima sigurno okruženje, „topao roditeljski dom“, ona bi trebalo da optimalno funkcioniše u okviru četiri osnovna područja: **personalno funkcionisanje** – neophodno je da svaki član porodice bude lično zadovoljan svojim mjestom i ulogom u njoj; **bračno funkcionisanje** – seksualno i emotivno zadovoljstvo Vas i partnera; **roditeljsko funkcionisanje** – kao roditelj obezbjeđujete zaštitu, podršku, razumijevanje, ljubav, vaspitanje i socijalizaciju djece; **socio-ekonomsko funkcionisanje** – kao porodica razvijate porodične vrijednosti, ekonomski ste stabilni i usklađujete se sa društvenim i kulturnim sadržajima.

Vaša uloga kao roditelja u razvoju djece je ogromna. Tokom djetinjstva se formiraju temelji ličnosti, a dok su djeca mala i nezaštićena zavise u potpunosti od svojih roditelja. Kada roditelj ode iz kuće djeca gube puno toga, a prije svega sigurno okruženje i za očekivati je da će tugovati. Veoma je važno da ne zanemarujete dječju patnju, jer ona neće proći vremenom, kako se često misli.

SPECIFIČNOSTI PORODICA OSUĐENIH LICA

Teškoće sa kojima se vaša porodica suočava



U slučaju intenzivnih životnih dešavanja, kakva je izdržavanje zatvorske kazne, pred porodicom je niz izazova i korjenitih promjena (tu se prije svega misli na razdvojenost). Takve porodice se često nazivaju disfunkcionalnim. Međutim, zaključci ovog tipa su grubi i često netačni. Porodice koje se susretnu s ovim načinom življenja mogu uspjeti da uspostave nov i funkcionalan model života bez obzira na brojne i svakodnevne izazove.

Vi ne prestajete da budete partner, roditelj, sin, ćerka, prijatelj, kum. Sve ove uloge su na „neodređeno“ vrijeme i njhovim održavanjem za vrijeme boravka u zatvoru stvarate uslove za ponovno i uspješno uključivanje u svakodnevni porodični život i nakon otpusta. Sve ovo nije lako i u mnogome zavisi od ličnih snaga i potencijala, kvaliteta postojeće komunikacije između članova porodice, ali i životnog ciklusa u kom se porodica nalazi (osuđeni sa predškolskim djetetom, adolescentom ili ostarjelom porodicom).

Promjene neminovno utiču na Vašu svakodnevnicu i raspoloženje, ali su još brojniji izazovi pred Vašom porodicom koja je napolju i bori se sa nedaćama života, brigom o djeci koja polaze u školu ili ulaze u pubertet ili su na pragu stupanja u brak.

Djeca su posebno pogođena. Pored lične zbunjenosti, izložena su i osudama vršnjačkih grupa, sa čime se nije lako boriti i može imati dalekosežne posljedice.

Djeca kriva bez krivice

Zbog odsustva roditelja koji je u zatvoru dijete doživljava veću ili manju traumu, u zavisnosti od uzrasta. Ono je zbunjeno roditeljskim ponašanjem i stigmatizovano sramom zbog roditeljskog nezakonitog ponašanja. Djeca se u takvim situacijama osjećaju uplašeno, uznemireno, zabrinuto, pa se često kaže da su „kriva bez krivice“.Takođe, boravak roditelja u zatvoru, suđenje, odlazak u posjete, dužina izdržavanja kazne, kao i otpust iz zatvora, za dijete predstavlja stresne situacije koje mu narušavaju osjećaj sigurnosti i pripadanja. Pored emocionalnih teškoća javljaju se i problemi socijalne prirode. Finansijski problemi porodice, moguće česte selidbe, zdravstvene teškoće i slične životne situacije dovode do nepoželjnih ponašanja djece. Negativne reakcije koje se javljaju kod djece čiji je roditelj u zatvoru mogu imati dugoročne posljedice na njihov razvoj.

Ako su porodične prilike takve da je odlaskom člana porodice na izdržavanje kazne zatvora porodica ostala bez primanja, imajte u vidu mogućnost ostvarivanja prava u skladu sa članovima 20-59 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, kojima se uređuju osnovna materijalna davanja: materijalno obezbjeđenje, lična invalidnina, zdravstvena zaštita, jednokratna novčana pomoć, dodatak za njegu i pomoć, troškovi sahrane, naknada za novorođeno dijete, dodatak za djecu itd.

Usluge socijalne zaštite su, takođe, uređene navedenim Zakonom (od člana 60 do 71). Usluge u oblasti socijalne zaštite su: procjena i planiranje, podrška za život u zajednici, savjetodavno-terapijska i socijalno-edukativna usluga, smještaj, neodložne intervencije i druge usluge.

Savjetujemo Vam da se obratite nadležnom cetru za socijalni rad da biste dobili precizniju informaciju o uslugama i materijalnoj podršci na koju imate pravo.



Iskoristite pomoć koja vam se kao porodici nudi

Zbog toga što i Vi, kao i Vaše dijete, teško podnosite uskraćivanje roditeljske uloge tokom boravka u zatvoru, iskoristite pomoć koja je Vama i Vašoj porodici na raspolaganju. Neka se članovi porodice obrate psihologu u okviru vrtića, škole, centra za socijalni rad, doma zdravlja ili drugih savjetovališta. Usluge ovih ustanova su besplatne i dostupne, a najvažnije je da porodici mogu da olakšaju život. Savjete i predloge stručnjaka možete dodatno da usaglasite i prilagodite.

Za djecu ste roditelj i njima je to najbitnije



U zavisnosti od uzrasta i načina na koji im odrasli to objasne, djeca razumiju razloge privremenog ili trajnog odsustva roditelja iz njihovog života. Za djecu nije toliko bitan razlog odsustva, već svijest o tome da roditelja imaju, da im je podrška i izvor sigurnosti kada su zajedno. Bitno je i da shvate da ih taj roditelj voli i da želi da bude sa njima, ali da iz nekih razloga to trenutno nije moguće.

Zato je izuzetno bitno da prilikom posjeta aktivno provodite vrijeme sa djetetom, a ne samo pasivno. Što to preciznije znači, objasnićemo u nastavku.

Djetetu pokažite da Vaš boravak u zatvoru ne znači da ste ga napustili i da želite i da možete da učestvujete u njegovom odrastanju iako niste kod kuće.

NAČINI KOMUNIKACIJE SA DJECOM

Postoje načini na koje i iz zatvora možete da učestvujete u odrastanju i razvoju djeteta. Najčešće se komunikacija ostvaruje putem telefona, pisanjem pisama i u direktnom kontaktu.

Da bi komunikacija bila češća važno je koristiti sve mogućnosti u skladu sa pravilima ustanove u kojoj se izdržava kazna.

Kako održavati komunikaciju putem telefona i pisma?

- Pišite često i redovno.
- Olakšajte djetetu čitanje tako što ćete mu pisati na način na koji će Vas dijete razumjeti, ispričajte priču, nacrtajte nešto, ilustrujte...
- Osmislite igre koje ćete igrati i putem pisma. Napravite npr. crtež koji neće biti završen, a neka ga dijete dovrši i vrati Vam ga prilikom posjete ili putem pisma.
- Postavljajte pitanja djetetu o svakodnevici, zanimajte se za sve aspekte njegovog života.
- Podstičite dijete na čitanje knjige koju ćete pročitati, a nakon toga pričajte o njoj.
- Ohrabrite dijete da Vam šalje različite slike, pisma, razglednice...
- Ne kritikujte djetetova pisma i crteže.
- Pišite čak i kada dijete ne odgovara, da bi znalo da na njega mislite i da želite kontakt.
- Poštujte i ohrabrujete jedinstvenost djeteta.
- Obratite pažnju na stvari koje dobro radi.
- Držite se obećanja i budite dosljedni u svemu.
- Ne zaboravljajte rođendane, a ako ste u mogućnosti obezbijedite poklone.
- Dopustite adolescentu da izrazi mišljenje, uvažite ga.
- Pokažite da imate povjerenje u njega dopuštajući mu da uradi nešto umjesto roditelja.



POSJETE U ZATVORU

Zakon o o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti propisuje pravo na posjete (čl. 72) i posebno, pravo na porodičnu posjetu (čl. 74).

Član 72

Zatvorenik ima pravo na posjetu od strane bračnog ili vanbračnog partnera, djece, roditelja, braće, sestara i tazbinskog srodnika u prvom stepenu srodstva, koje je označio prilikom prijema na izdržavanje kazne zatvora ili kazne zatvora od četrdeset godina, dva puta mjesečno, u trajanju do dva časa.

Lica iz stava 1 ovog člana, mogu posjetiti zatvorenika u grupi od po troje, pri čemu se u taj broj ne ubrajaju maloljetna djeca.

Zatvoreniku se može dozvoliti vanredna posjeta lica iz stava 1 ovog člana, kao i drugih lica, po odobrenju lica koje rukovodi zatvorom, jednom mjesečno, u trajanju od 30 minuta u grupi od po dvoje.

Zatvoreniku se može dozvoliti posebna posjeta po odobrenju lica koje rukovodi zatvorom, ukoliko se na taj način doprinosi ostvarivanju svrhe izdržavanja kazne zatvora ili kazne zatvora od četrdeset godina i reintegraciji zatvorenika u društvo ili ukoliko ta posjeta služi za rješavanje ličnih, pravnih ili poslovnih pitanja koja zatvorenik ne može riješiti pisanim putem ili posredstvom trećeg lica ili koja se ne mogu odložiti do otpuštanja zatvorenika iz zatvora, dva puta mjesečno u trajanju od 30 minuta.

Bliži način ostvarivanja prava zatvorenika na posjete propisuje se Pravilnikom o kućnom redu.

Član 74

Pored posjeta iz člana 72 ovog zakona, zatvorenik ima pravo na porodičnu posjetu od strane bračnog ili vanbračnog partnera i djece, koja se obavlja u posebnoj, za to namijenjenoj, prostoriji, bez nadzora, jednom mjesečno u trajanju do tri časa.

Prostorija iz stava 1 ovog člana mora biti dovoljno prostrana, klimatizovana, sa potrebnim namještajem, kupatilom i prilagođena za boravak djece.

Bliži izgled prostorija iz stava 2 ovog člana, propisuje se Pravilnikom o kućnom redu.

Pravilnik o kućnom redu će detaljnije propisati način ostvarivanja prava na posjetu.



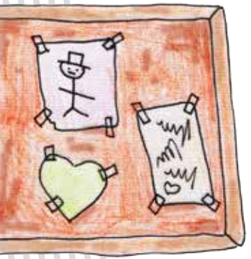
Iako ste u zatvoru i dalje imate roditeljske odgovornosti. Održavanje kontakta sa djecom je jako bitno za pravilno odrastanje djeteta i prevazilaženje razvojnih kriza. Koristi i pozitivne posljedice kontakta sa djetetom, posebno osmišljenog i ostvarenog u dobrim uslovima, značajne su ne samo za dijete, već i za Vas i ostale članove porodice.

Ovaj se odnos može održavati kroz posjete u zgradi zatvora. Djetetu je posjeta važna najprije zato što želi da se uvjeri da ste živi i da ste dobro. Kroz posjete dijete ostvaruje svoju potrebu za bliskošću i kontaktom sa Vama, kao i potrebu za ljubavlju i pažnjom. Bitno je da zna da, bez obzira na okolnosti u kojima se nalazite, Vi ste i dalje neko ko može i treba da, što je moguće aktivnije, učestvuje u njegovom odrastanju.



Ostvarivanje roditeljske uloge, održavanje odnosa sa djetetom i zajednički sadržaji, bez obzira što ste u zatvoru, uticaće na smanjenje djetetovih problema u ponašanju i školovanju, emocionalnih i socijalnih problema. I ostali članovi porodice, odnosno osobe koje se brinu o djetetu - drugi roditelj, baka ili djed, staratelji, dovodeći dijete mogu da razmijene informacije s Vama, da pokušaju da riješe probleme i lakše se suoče s posljedicama „roditeljstva iz zatvora".

Vrijeme posjeta je ispunjeno dragocjenim trenucima koje treba provesti kvalitetno. Posvetite vrijeme i partneru, vaš odnos je temelj porodice.



Zašto je značajno korišćenje porodičnih posjeta

Porodična posjeta je trenutak da se posvetite svim porodičnim problemima, ali i da se aktivno vratite u porodičnu ulogu, tako što ćete svima posvetiti vrijeme, pažnju i ljubav. Za djecu je posebno važno da raspoloženje bude dobro.

Problemi su brojni, ali nema nerješivih. Naročito oni koji se rješavaju zajednički i u miru. Porodična posjeta je upravo trenutak za to.

Komunikacija je ključ odnosa. Svaka porodična posjeta je nova prilika da je unaprijedite, ili barem pokažete da to želite.



Porodica je neko ko Vas čeka svakog dana, misli na vas. Posjeta je prilika da pokažete da i Vi mislite i brinete. Tako će članovi porodice postati bezbrižniji i jači – jer neko misli i brine o njima.

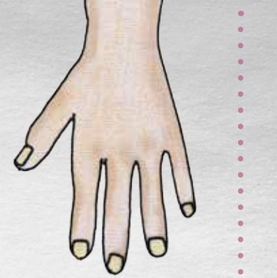
Za neke stvari nikada nije suviše rano, ali kad postane kasno teško se mijenjaju. Koristite svaku porodičnu posjetu da ne dozvolite da do toga dođe.

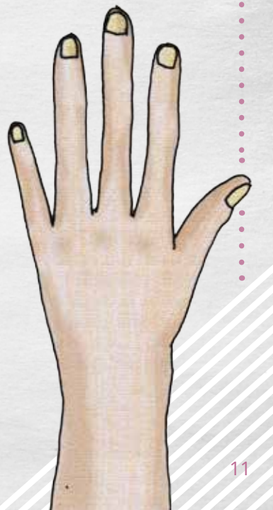
Porodica je neko ko će Vas sačekati napolju – koristite porodične posjete kako vremenom ne biste postali stranci.

Na šta je potrebno obratiti pažnju?

Posjeta djeteta je poseban događaj kako za njega, tako i za Vas. Vjerovatno se često pitate kako da podržite dijete u tim trenucima. Evo nekoliko savjeta kako roditelj može pomoći djetetu u razgovoru i druženju za vrijeme posjete:

- Ne miješajte roditeljstvo sa partnerskim odnosom;
- Ne bojte se da postavite djetetu pitanje o njegovom životu. Ako ne pitate, dijete će vjerovatno pomisliti da ne brinete za njega;
- Imajte na umu da dijete želi i ima pravo na privatnost i da mnoge stvari neće reći ili će ih otkrivati polako;
- Podstaknite dijete da i pored razdvojenosti neke stvari radite „u zajedništvu“ - čitajte istu vrstu knjiga, razvijajte slična interesovanja (npr. za sportske rezultate, televizijske emisije, serije, časopise, i slično);
- Pokazujte interesovanje za svakodnevne „male događaje“ u djetetovom životu;
- Ako je moguće, igrajte s djetetom neku igru prilikom posjeta (npr. društvenu);
- Interesujte se i učestvujte u donošenju odluka u što više segmenata života Vašeg deteta – npr. donošenju pravila u školi i porodici. Međutim, ne zaboravite da djeca mogu da izgube interesovanje ako svaka posjeta bude sadržala „moralisanje i pripovjedanje“, posebno ako roditelj to povezuje sa svojim kaznenim djelom. Važno je da roditelj razdvoji svoje ponašanje od djetetovog;
- Ne dajte djetetu nerealna obećanja povezana s budućnošću. Djetetu je podrška potrebna u sadašnjosti.





PORODICA JE VAŠ MOTIV ZA BOLJU REHABILITACIJU

Bitan aspekt poboljšanja socijalnog funkcionisanja je prepoznavanje pravih, opštih civilizacijskih vrijednosti, kao što su porodica, djeca, roditeljstvo. Ovo polje je neiscrpan izvor pozitivne energije i motivacije za stabilizaciju i normalizaciju života.

Niko ko je bio aktivan i dobar roditelj nije zbog toga bio razočaran, već ponosan i kao biće ispunjen.

Snažan izvor prevladavanja stresa, a boravak u zatvoru jeste stresan, je porodična podrška, njegovanje harmonije u porodici i svijest o tome da po prestanku kazne i vraćanju u vaninstitucionalni život imate porodicu u koju se vraćate i sa kojom niste prekidali odnos prilikom odsustva.